

FORSKERE GIVER OPSKRIFTEN PÅ DEN PERFEKTE LÆRER

ET TÆT FORHOLD TIL DEN ENKELTE ELEV. EVNEN TIL AT ORGANISERE OG LEDE EN KLASSE. OG ET VIST MÅL FAGLIG DYGTIGHED. DET ER INGREDIENSERNE I DEN GODE LÆRER, DER FORMÅR AT ØGE ELEVERNES LÆRING.

INTERVIEW MED PROFESSOR SVEN ERIK NORDENBO

* Lærerens faglighed har i de seneste år fyldt meget i debatten om de danske folkeskoler. Men eleverne får ikke noget ud af, at du som lærer er fagligt dygtig, hvis ikke du derudover besidder to andre kompetencer: Du skal kunne lede din klasse, og du skal kunne etablere et tæt psykologisk bånd til den enkelte elev. Det konkluderer Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning, DPU, Aarhus Universitet, i en ny rapport, der kortlægger og vurderer samtlige nationale og internationale undersøgelser på området.

"Populært sagt er opskriften på den perfekte lærer meget enkel," siger Sven Erik Nordenbo, daglig leder af Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning:

"Der er tre kompetencer, du skal besidde for at være en god lærer: Faglig kompetence, relationskompetence og ledelseskompentence. Og de to sidste dimensioner er alt for lavt prioriteret i den nuværende læreruddannelse".

Det er første gang, at der er lavet et systematisk review af de sidste 10 års forskning i, hvad lærere skal kunne for at øge elevernes indlæring. Og ifølge Sven Erik Nordenbo er det overraskende, hvor stor betydning lærerens relationskompetence har for ikke bare elevernes almindelige ve og vel men også for deres faglige resultater:

"Lærere, der formår at indgå i relationer med elever på en ligeværdig, venlig og god måde, har langt bedre indlæringsresultater. Det er der nu evidens for."

DU SKAL KUNNE HÅNDBERE, AT ELEVERNE HADER DIG

Hvad vil det så sige at have gode relationskompetencer?

"Det indebærer, at du kan knytte et bånd til den enkelte elev. At du udstråler – og besidder – varme, respekt, tillid og empati. At du kan sætte dig ud over dig selv og aflæse elevens signaler. Man kan jo være så optaget af sig selv, at man ikke ser de signaler, der bliver sendt fra den anden.

Det indebærer også, at du kan håndtere elevernes reaktioner og kan drage omsorg for dem. Også dem, der er møgirriterende og umulige. For det er jo også et aspekt af relationskompetencen – at kunne håndtere, at elever, der ikke er interesseret i relationen – eller ligefrem hader dig. At kunne håndtere det, at en 7.-klasses elev går hen og slår dig – eller endnu bedre: At kunne forebygge at det sker."

Men det er ikke nok, at du god til at tackle børn. Du skal også kunne lede?

"Ja, ligesom i andre produktionsprocesser er der også i undervisningsforløb et ledelselement. Der er med andre ord en hel del logistisk i det at være lærer. Det er for eksempel vigtigt, at læreren har gjort sig klart, hvad det er for et formål, hun underviser med, og at hun er eksplicit omkring det. At hun simpelthen siger det højt for sig selv – og måske for klassen – hvad det er, klassen skal lære. Jo klarere læreren ser forløbet for sig, og jo bedre hun er i stand til at lede denne gruppe frem mod målet, jo bedre er indlæringen. Ledelse indebærer også, at læreren opstiller nogle fornuftige, klare og tydelige regler, som skal gælde for klassens aktiviteter."

"DER ER TRE KOMPETENCER, DU SKAL BESIDDE FOR AT VÆRE EN GOD LÆRER: FAGLIG KOMPETENCE, RELATIONSKOMPETENCE OG LEDELSEKOMPETENCE."

Det lyder, som om vi skal tilbage til en meget autoritær lærertype?

"Nej, ideen er ikke, at læreren skal fungere som kaptajnen på et skib og få alle slaverne til at ro. Men læreren skal sætte rammer for klassen ved begyndelsen, stille målene op for dem og fortælle, hvordan man går frem med arbejdet. I første omgang er det lærerens ansvar, lidt efter lidt skal eleverne selv opstille og vedligeholde disse regler. Det er det, vi kalder regelledelskompetence"

DET ER IKKE NOK AT OVERLEVE

Mens der i de senere år er kommet øget fokus på klasseledelseskompentencen, er relationskompetencen, ifølge Sven Erik Nordenbo, i høj grad et overset fænomen i uddannelsen af lærere. Måske fordi sociale kompetencer regnes for 'noget man bare kan' eller 'noget man lærer med tiden'. Ifølge Sven Erik Nordenbo er der imidlertid hårdt brug for, at der mere systematisk tages hånd om, at lærerne styrkes på dette område:

"Vi ved fra en anden undersøgelse, at hver tredje lærers formål med timen er at overleve – eller at undgå, at der er så meget larm, at læreren ved siden af kommer ind og klager. Lærerne mangler simpelthen praktiske værktøjer til at håndtere den slags."

Og det er ikke noget, lærere lærer i dag?

"Nej, sociale relationer er ikke noget, der systematisk undervises eller coaches i. Alle er jo enige om, at selvfølgelig skal man have et godt forhold til børn, men spørger man: Hvordan får man så det? Så giver læreruddannelsen ikke meget svar. Nogle kan det allerede, når de starter på læreruddannelsen. Nogle lærer det hen ad vejen. Og så er der nogle, der aldrig kommer efter det. De fleste bliver bedre, efterhånden som de lærer en klasse at kende, men hvis man havde nogle praktiske værktøjer til rådighed, gik det nok hurtigere og blev mere reflekteret."

BASERET PÅ BEDSTE TILGÆNGELIGE VIDEN

- > Rapporten kan downloades her: www.dpu.dk/clearinghouse
- > Undersøgelsen er bestilt af det norske *Kunnskapsdepartement*, der svarer til vores undervisningsministerium. De har ønsket at få kortlagt hvilke lærerkompetencer, der kan påvises at øge eleveres læring.
- > Undersøgelsen er det, der kaldes et *systematisk review*. I systematiske reviews kortlægges og vurderer en forskergruppe alle de relevante undersøgelser på området. Tager essensen af det og laver anbefalingen på baggrund heraf.
- > Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning er et center på Danmarks Pædagogiske Universitets-skole, Aarhus Universitet. Clearinghouse skaber overblik over den aktuelt bedste viden om opdragelses-, undervisnings- og uddannelsespraksis.

Hvordan kunne man i praksis gøre det?

"For det første bør læreruddannelsen træne de studerende i at reflektere over relationen. Når du er i en undervisningssituation, hvor du prøver at lære et barn noget, så sætter du jo barnet i en presset situation. Og derfor bør du overveje: Hvor stort et pres må jeg lægge på barnet? Hvor latterlig må jeg gøre det? Kan jeg tillade mig at stille spørgsmål og demonstrere, at barnet ikke forstår det?"

Det er eksempler på moralske refleksioner, men man bør også træne den psykologiske indsigt og fornemmelser: Hvor meget påvirkes barnet faktisk af det her? Er det ved at blive desperat, eller fryder det sig? Hvad foregår der inde i hovedet på barnet?"

**"LÆRERE, DER FORMÅR AT INDGÅ I RELATIONER MED
ELEVER PÅ EN LIGEVÆRDIG, VENLIG OG GOD MÅDE,
HAR LANGT BEDRE INDLÆRINGSRESULTATER. DET ER
DER NU EVIDENS FOR."**

Men det er vel ikke noget, man kan lære ved at læse en bog eller høre en lærer fortælle?

"Nej, ikke udelukkende. Derfor bør der også systematisk coaches eller superviseres i relationskompetencen. Når lærerstuderende i dag er i praktik, kan de være heldige, at den lærer, de er hos, har blik for det ledelsesmæssige og det relationelle. Men det kan lige så godt være, at vedkommende ikke har – eller der ikke er tid til at tage sig af det. Det eneste, der er systematisk fokus på, er jo det rent faglige og didaktiske. En coachordning, hvor der er nogle undervisere – eventuelt psykologer – ude og observere undervisningen med systematisk fokus på det sociale og empathiske forhold, ville kunne træne læreren i at være opmærksom på elevrelationen på en ny måde.

Man bør også overveje at inddrage filosoffer og psykologer som undervisere. Vi skal ikke behandle børn terapeutisk, men man kan lære noget af de terapeutiske psykologer om, hvordan man aflæser børns psykologiske signaler. I lyset af hvor meget konflikter og larm fylder i klasseværelset, kunne man også have gavn af at lære teknikker til at håndtere stress og vrede."

MAN BØR OVERVEJE AT SORTERE ASOCIALE LÆRERE FRA

Er det overhovedet noget, man kan lære? At være empatisk, ikke at blive vred o.s.v.?

"Det ved vi faktisk ikke. Det har vi ikke evidens for. Derfor er en af vores anbefalinger også, at det bør være temaet for et kommende forskningsprojekt. Nogle ting ved vi, at man kan opøve, men viser det sig, at det ikke er muligt at udvikle en tilstrækkelig relationskompetence, så synes jeg seriøst, man skal overveje at selektere i, hvem der kan blive lærere."

**"VI VED FRA EN ANDEN UNDERSØGELSE,
AT HVER TREDJE LÆRERS FORMÅL MED
TIMEN ER AT OVERLEVE."**

Mener du, at man skal vurdere lærerne én for én: Dur – dur ikke?

"Ja, måske. For fyrré år siden havde man faktisk en udvælgelsesprocedure på den daværende pædagoguddannelse: Efter det første års studium samlede man lærergruppen og diskuterede den enkelte studerende. Man vurderede vedkommende efter et meget enkelt kriterium: Ville jeg lade denne pædagog passe mit eget barn? Og hvis nogen sagde nej, så var den pågældende pædagog dømt ude. Det var ret barskt, og i midten af 70'erne blev det forbudt – nu måtte man ikke diskriminere folk.

I dag ser vi det i private virksomheder, hvor man gør det meget i psykologiske prøver, personlighedstest o.s.v. Der ryger folk med bestemte personlige egenskaber simpelthen ud. Skulle man have samme barske udvælgelsesprocedure for at starte på en læreruddannelse? Måske. Men lad os i første omgang forske i, i hvor høj grad det er muligt at opøve sociale kompetencer – for vigtigt er det i hvert fald."

Marie Fugl
mafu@dpu.dk

SVEN ERIK NORDENBO

Professor og daglig leder af Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning. Han arbejder med pædagogisk metaforskning, d.v.s. forsker i pædagogisk primærforskning – blandt andet i sammenhængen mellem lærerkompetencer og eleveres læring.

WWW | www.dpu.dk/om/sen